

Một số suy nghĩ về giáo dục pháp luật cho trẻ vị thành niên của gia đình sỹ quan trẻ hiện nay

Đào Văn Minh

Học viện Lục quân

Tóm tắt: Gia đình sỹ quan trẻ có vai trò quan trọng trong giáo dục pháp luật cho trẻ vị thành niên. Để bảo đảm việc nuôi dạy con tốt, cha, mẹ và những thành viên khác trong gia đình sỹ quan trẻ phải nhận thức đúng đắn vai trò của họ trong việc giáo dục trẻ vị thành niên. Đồng thời các thành viên trong gia đình sỹ quan trẻ đặc biệt là cha, mẹ phải nắm chắc đặc điểm tâm sinh lý của trẻ để tiến hành biện pháp giáo dục có hiệu quả. Bên cạnh đó, gia đình phải giữ mối liên hệ, phối hợp tốt với nhà trường, xã hội để giáo dục pháp luật cho trẻ. Bài viết tập trung phân tích về vấn đề gia đình sỹ quan trẻ tham gia giáo dục pháp luật cho trẻ vị thành niên và đưa ra các biện pháp cần thiết để gia đình sỹ quan trẻ tham gia giáo dục pháp luật cho trẻ vị thành niên hiện nay đạt được hiệu quả mong muốn.

Từ khóa: Gia đình Sỹ quan; Trẻ vị thành niên; Giáo dục pháp luật.

Ngày nhận bài: 10/9/2018; ngày chỉnh sửa: 31/12/2018; ngày duyệt đăng: 1/4/2019.

Con người từ khi sinh ra đến khi trưởng thành được tiếp thu sự giáo dục của gia đình, nhà trường, xã hội, trong đó gia đình có vai trò giáo dục quan trọng tác động đến sự hình thành, phát triển nhân cách mỗi con người. Đảng ta chỉ rõ: “Xây dựng gia đình no ấm, tiến bộ, hạnh phúc, thật sự là tế bào lành mạnh của xã hội, là môi trường quan trọng, trực tiếp giáo dục nếp sống và hình thành nhân cách” (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2011).

Gia đình luôn có vị trí, vai trò quan trọng trong các chủ thể giáo dục pháp luật cho trẻ vị thành niên hiện nay. Luật Hôn nhân và Gia đình ghi rõ: “Cha mẹ có nghĩa vụ thương yêu, nuôi dưỡng, giáo dục con về thể chất, trí tuệ, đạo đức... cha mẹ phải làm gương tốt cho con về mọi mặt và phối hợp chặt chẽ với nhà trường và các tổ chức xã hội trong việc giáo dục con”. Vì vậy, phát huy vai trò của gia đình nói chung và gia đình sỹ quan trẻ nói riêng trong giáo dục pháp luật cho trẻ vị thành niên để họ chấp hành đúng pháp luật là rất quan trọng hiện nay.

1. Đặc điểm của trẻ vị thành niên

Theo Tổ chức y tế thế giới, trẻ vị thành niên có độ tuổi từ 10 đến 19 tuổi (WHO, UNICEF, Tổng cục Thống kê, 2003). Đây là lứa tuổi chưa hoàn thiện và trưởng thành đầy đủ về thể chất cũng như tâm sinh lý. Vì vậy, trẻ chưa thành niên thường bộc lộ các tính cách đặc biệt ảnh hưởng đến quá trình giáo dục, nhận thức, hành động. Đó là sự nhạy bén với cái mới, cá tính cực và tiêu cực; tâm lý trẻ trung, sôi nổi, nhiệt tình; thích tìm hiểu, khám phá, sáng tạo; giàu óc tưởng tượng, tò mò, nhiều ước mơ hoài bão lớn; thích hoạt động tập thể, luôn có ý chí vươn lên để trưởng thành và tự khẳng định mình trước tập thể.

Song bên cạnh đó, lứa tuổi này còn nhiều hạn chế như thiếu kinh nghiệm sống, từng trải trong thực tiễn chưa nhiều; bông bột, cả tin, vội vàng; nhạy cảm, thần tượng hóa; dễ bất đồng, bi quan, chán nản khi không được như mong muốn. Điều đó làm cho trẻ vị thành niên dễ bị kích động và lợi dụng. Hơn nữa, tính ham hiểu biết ở giai đoạn phát triển này cũng dễ dẫn đến trẻ chưa thành niên đi vào con đường phiêu lưu, mạo hiểm, dẫn tới các hành động cực đoan, gây hậu quả khó lường cho bản thân và xã hội.

Sự ham học hỏi, thích cái mới, thích bắt chước theo các hoạt động của người lớn là đặc trưng nổi bật của trẻ vị thành niên. Tuy nhiên, từ nhận thức cho đến hành vi, trẻ vị thành niên cũng còn một khoảng cách rất lớn. Vì vậy, khi được tác động giáo dục kịp thời, đúng hướng của gia đình, nhà trường, xã hội sẽ có vai trò quan trọng trong định hướng, hình thành, phát triển nhân cách của trẻ vị thành niên một cách đúng đắn.

Các vụ án do đối tượng vị thành niên gây ra không chỉ xuất hiện ở thành phố, thị xã mà còn ở cả các xã, bản làng miền núi, vùng sâu, vùng xa. Đối tượng gây án chủ yếu là những em bỏ học, bỏ nhà sống lang thang, tụ tập thành băng nhóm để cùng nhau thực hiện hành vi phạm tội.

Gia đình sỹ quan trẻ có cha, hoặc mẹ, hay cả cha mẹ công tác trong Quân đội. Đây là lĩnh vực lao động đặc biệt. Sỹ quan thường hay đóng quân ở vùng sâu, vùng xa, biên giới hải đảo, địa hình hiểm trở phức tạp, án ngữ nơi quan trọng có vị trí chiến lược. Trong đó, không ít gia đình sỹ quan

trẻ có cha, hoặc mẹ, hay cả cha mẹ khi thực hiện chức trách, nhiệm vụ được giao trong đơn vị Quân đội, đòi hỏi họ phải trực tiếp thường xuyên bám nắm đơn vị. Do vậy, gia đình sỹ quan trẻ ít có điều kiện tiếp xúc và giáo dục pháp luật cho con cái, đặc biệt là trẻ vị thành niên. Gia đình sỹ quan trẻ cần nắm vững đặc điểm tâm sinh lý của lứa tuổi, thực hiện tốt công tác giáo dục pháp luật cho trẻ vị thành niên, lựa chọn cách thức và sự phối kết hợp giáo dục tác động đến trẻ vị thành niên phù hợp mang lại hiệu quả cao.

2. Gia đình sỹ quan trẻ tham gia giáo dục pháp luật cho trẻ vị thành niên hiện nay

Sự tham gia giáo dục pháp luật của gia đình sỹ quan trẻ cho trẻ vị thành niên diễn ra thường xuyên, liên tục, lâu dài. Vì vậy, những gì xảy ra trong đời sống, nếp sống của gia đình sỹ quan trẻ trong đó có pháp luật đều có ý nghĩa đối với giáo dục như cách sống, ăn ở gọn gàng, ngăn nắp đến cư xử, xưng hô, giao tiếp luôn tôn trọng lẫn nhau của trẻ vị thành niên với các thành viên. Gia đình sỹ quan trẻ giáo dục pháp luật chủ yếu diễn ra theo hình thức nêu gương cho trẻ vị thành niên. Mọi hoạt động của trẻ vị thành niên luôn là sự phản chiếu lại tấm gương của người lớn trong gia đình sỹ quan trẻ, theo hình mẫu của người lớn. Do đó, muốn trẻ vị thành niên trở thành người tốt, cha mẹ trong gia đình sỹ quan trẻ phải làm gương cho con mình noi theo. Hành động của cha, mẹ trong gia đình sỹ quan trẻ là bài học thực tế sinh động nhất cho trẻ vị thành niên học hỏi và làm theo.

Nếu trẻ vị thành niên sống trong gia đình sỹ quan trẻ thiếu tính gương mẫu, sự giáo dục pháp luật không tốt, sẽ làm cho trẻ vị thành niên dần dần coi thường pháp luật, tiêm nhiễm thói hư, tật xấu, bị lôi kéo, sẽ dẫn tới hành vi vi phạm pháp luật.

Gia đình sỹ quan trẻ giáo dục pháp luật cho trẻ vị thành niên chủ yếu dựa trên cơ sở tình cảm. Trong gia đình sỹ quan trẻ, tình cảm được xây dựng trên cơ sở sự hiểu biết, tôn trọng, quan tâm đến nhau của mọi thành viên, có trẻ vị thành niên. Cha, mẹ yêu thương, tôn trọng, hiểu biết, thông cảm sẽ giúp trẻ vị thành niên hình thành tình cảm, thái độ, hành vi pháp luật tích cực. Ngược lại, sự lạnh lùng ngược đãi, thờ ơ, vô cảm của cha, mẹ dẫn đến rối nhiễu cảm xúc, thái độ hành vi lệch lạc, sai trái. Các trẻ vị thành niên không được chăm sóc, dạy dỗ chu đáo thường có biểu hiện phá phách, ngỗ ngược, ngang bướng, thậm chí tỏ thái độ bất cần, dễ dàng dẫn tới vi phạm pháp luật khi bị rủ rê, lôi kéo vào các tệ nạn xã hội.

Quá trình giáo dục pháp luật tác động từ gia đình sỹ quan trẻ bằng tình cảm có vai trò rất quan trọng để trẻ vị thành niên xây dựng tình cảm, mối quan tâm đến những người xung quanh.

Nhiều bậc cha, mẹ trong gia đình sỹ quan trẻ ít chú ý đến sự phát triển tâm, sinh lý của con cái, nuông chiều, không nghiêm khắc với việc dạy bảo con cái mà mải lo công việc, thường xuyên xa nhà thực hiện nhiệm vụ công tác ở đơn vị. Có trẻ vị thành niên trong gia đình sỹ quan trẻ không may sống trong hoàn cảnh mồ côi bố hoặc mẹ, cha mẹ bất hòa, ly thân, ly hôn dẫn đến sự thiếu hụt về mặt tình cảm, phát triển lệch lạc. Hơn nữa do thiếu sự chỉ bảo, quan tâm của gia đình sỹ quan trẻ nên số thanh, thiếu niên này dễ bị kẻ xấu lợi dụng, lôi kéo vào con đường phạm tội, vi phạm pháp luật.

Trong xã hội hiện đại một số bậc cha, mẹ trong gia đình sỹ quan trẻ do điều kiện kinh tế khá hơn, thu nhập cao hơn cho nên coi việc thỏa mãn mọi nhu cầu vật chất của con cái trẻ vị thành niên là biểu hiện của tình thương, trách nhiệm mà không quan tâm nhu cầu đó có chính đáng hay không. Chính quan niệm sai lầm đó trong gia đình sỹ quan trẻ đã tạo nên thói quen muốn gì được nấy của trẻ chưa thành niên. Sự chiều chuộng quá mức cũng khiến cho trẻ chưa thành niên hình thành tính ỷ lại, dựa dẫm, ích kỷ, lười biếng, chỉ biết hưởng thụ mà không biết tham gia lao động hay quan tâm chia sẻ đến người khác.

Gia đình sỹ quan trẻ giáo dục pháp luật cho trẻ vị thành niên còn phối kết hợp với nhà trường và xã hội. Gia đình sỹ quan trẻ không chỉ đơn phương thực hiện chức năng giáo dục, mà cần phối hợp với nhà trường, xã hội trong việc giáo dục trẻ vị thành niên. Chất lượng giáo dục pháp luật gia đình sỹ quan trẻ sẽ được nâng lên một khi ý thức tốt việc phối hợp với nhà trường, xã hội. Gia đình sỹ quan trẻ ý thức tốt mối quan hệ phối kết hợp với nhà trường, xã hội để giáo dục pháp luật cho trẻ vị thành niên thì sẽ giảm thiểu những hành vi lệch lạc và không để xảy ra vi phạm pháp luật.

Sự phát triển chưa toàn diện của trẻ vị thành niên, là điểm quan trọng để tổ chức Đoàn thanh niên và các cơ quan tổ chức xã hội khác giúp trẻ vị thành niên phát triển các tố chất cần thiết nhằm hoàn thiện nhân cách. Vì vậy, gia đình sỹ quan trẻ phải phối hợp với các tổ chức nói trên, giúp trẻ vị thành niên tham gia vào các hoạt động sinh hoạt lành mạnh. Trong trường hợp trẻ vị thành niên có biểu hiện lệch lạc, gia đình sỹ quan trẻ có trách nhiệm phối hợp với các cơ quan chức năng trong việc quản lý, giúp trẻ vị thành niên sửa chữa khuyết điểm, vượt qua mọi khó khăn thử thách để trưởng thành về mọi mặt.

3. Biện pháp gia đình sỹ quan trẻ tham gia giáo dục pháp luật cho trẻ vị thành niên hiện nay

Để bảo đảm việc nuôi dạy con tốt, cha, mẹ và những thành viên khác trong gia đình sỹ quan trẻ phải nhận thức đúng đắn vai trò quan trọng trong

việc giáo dục trẻ vị thành niên. Đồng thời phải phối hợp với nhà trường, xã hội để giáo dục pháp luật cho trẻ vị thành niên. Các biện pháp chính bao gồm:

Thứ nhất, nâng cao chất lượng giáo dục pháp luật của gia đình sỹ quan trẻ cho trẻ vị thành niên. Chất lượng giáo dục pháp luật của gia đình sỹ quan trẻ tác động rất lớn đến hành vi chấp hành pháp luật trẻ vị thành niên. Để nâng cao chất lượng giáo dục gia đình sỹ quan trẻ cần nắm vững đặc điểm tâm sinh lý của lứa tuổi vị thành niên. Gia đình sỹ quan trẻ xác định nội dung giáo dục pháp luật phù hợp với trẻ vị thành niên. Cần đa dạng hóa các hình thức giáo dục pháp luật cho trẻ vị thành niên. Lựa chọn phương pháp giáo dục pháp luật phù hợp với từng độ tuổi của trẻ vị thành niên. Nâng cao trình độ hiểu biết pháp luật, củng cố tình cảm, niềm tin pháp luật, xây dựng ý chí chấp hành pháp luật cho trẻ vị thành niên.

Thứ hai, giáo dục pháp luật gia đình sỹ quan trẻ hướng đến việc hình thành kỹ năng sống cho trẻ vị thành niên. Giáo dục pháp luật của gia đình sỹ quan trẻ cho trẻ vị thành niên mục đích là nhằm hình thành ở họ tri thức pháp luật, củng cố tình cảm, niềm tin pháp luật, xây dựng ý chí chấp hành pháp luật. Trong đó giáo dục pháp luật của gia đình sỹ quan trẻ thông qua chăm sóc, nuôi dạy, tính gương mẫu từng thành viên luôn định hướng tích cực đến hình thành kỹ năng sống cho trẻ vị thành niên. Giáo dục pháp luật của gia đình sỹ quan trẻ cho trẻ vị thành niên phải thường xuyên, liên tục, lâu dài mới có được; đồng thời, phải chuyển hóa thành hành vi chấp hành pháp luật. Giáo dục pháp luật của gia đình sỹ quan trẻ cho trẻ vị thành niên phải hướng đến việc hình thành kỹ năng sống theo pháp luật, nếu thiếu nó thì hoạt động giáo dục pháp luật sẽ kém hiệu quả.

Thứ ba, giáo dục pháp luật gia đình sỹ quan trẻ cho trẻ vị thành niên cần tăng cường sự phối kết hợp giữa gia đình, nhà trường, xã hội. Sự phối kết hợp đó là trách nhiệm của từng chủ thể tham gia vào công tác giáo dục pháp luật cho trẻ chưa thành niên. Nó được xây dựng theo cơ chế phối hợp công tác nhằm phát huy vai trò của từng chủ thể, tạo ra sự bổ sung hỗ trợ lẫn nhau, hạn chế bất cập, tránh tình trạng đùn đẩy trách nhiệm hay thực hiện tự phát không nhất quán.

Thứ tư, giáo dục pháp luật gia đình sỹ quan trẻ cho trẻ vị thành niên cần chú trọng hoạt động giáo dục cá biệt. Đây là hình thức giáo dục pháp luật đặc thù với các cách thức tác động của chủ thể giáo dục theo nội dung, hình thức, phương pháp thích hợp đối với trẻ vị thành niên lệch lạc, vi phạm, chưa tốt. Mục đích là nhằm phát hiện, ngăn chặn, loại trừ những hành vi tiêu cực của trẻ vị thành niên có thể dẫn đến vi phạm pháp luật nghiêm trọng. Tạo sự chuyển biến tích cực trong nhận thức, hành vi của trẻ vị thành niên. Quá trình đó giúp cho trẻ vị thành niên loại bỏ nhận thức tiêu cực, nhận ra sai lầm, sửa chữa, ngăn ngừa vi phạm pháp luật. Khi tiến hành giáo dục pháp luật gia đình sỹ quan trẻ phải thể hiện đúng tính chất, mức

độ sai phạm của từng trẻ vị thành niên. Tìm hiểu cá tính, trình độ nhận thức, hoàn cảnh cụ thể, bạn bè, lựa chọn phương pháp tác động phù hợp để đạt hiệu quả cao.

Thứ năm, gia đình sỹ quan trẻ tham gia giáo dục pháp luật cho trẻ vị thành niên cần kết hợp giữa giáo dục pháp luật với giáo dục đạo đức, giáo dục truyền thống. Giáo dục pháp luật kết hợp với giáo dục đạo đức gia đình sỹ quan trẻ sẽ truyền bá những nội dung, chuẩn mực đạo đức tiến bộ cho trẻ vị thành niên. Xây dựng ở trẻ vị thành niên các phẩm chất, lối sống, năng lực chủ động, tự giác điều chỉnh thái độ, hành vi phù hợp với những chuẩn mực đạo đức tiến bộ. Đây là quá trình chuyên hoá những chuẩn mực, giá trị đạo đức xã hội, nhân loại thành nhu cầu tự thân và hình thành thói quen, hành vi đạo đức của trẻ vị thành niên.

Thông qua giáo dục truyền thống gia đình sỹ quan trẻ trực tiếp phân tích, chứng minh, làm rõ những giá trị truyền thống, sự kiện lịch sử, định hướng nhận thức, chuyển hoá tư tưởng, tình cảm, lối sống, xây dựng lòng tự hào, niềm tin truyền thống dân tộc, đất nước, Quân đội, gia đình cho trẻ vị thành niên. Gia đình sỹ quan trẻ cần lồng ghép nội dung giáo dục pháp luật với giáo dục truyền thống và các hình thức khác cho trẻ vị thành niên. Qua đó, gia đình sỹ quan trẻ cổ vũ, động viên cho trẻ vị thành niên phát huy truyền thống, tích cực, quyết tâm hoàn thành tốt mọi nhiệm vụ người công dân; đồng thời định hướng xu hướng phát triển tương lai để tiếp tục bồi đắp thêm truyền thống tốt đẹp của dân tộc, đất nước, Quân đội, gia đình cho trẻ vị thành niên.

Gia đình sỹ quan trẻ có vai trò quan trọng trong giáo dục pháp luật cho trẻ vị thành niên. Do vậy, các thành viên trong gia đình sỹ quan trẻ đặc biệt là cha, mẹ phải nắm chắc đặc điểm tâm sinh lý của từng độ tuổi để tiến hành giáo dục có hiệu quả. Các giải pháp trên là một chỉnh thể thống nhất, vì vậy gia đình sỹ quan trẻ trong quá trình giáo dục pháp luật cho trẻ vị thành niên cần phát huy vai trò, kết hợp hài hòa các chủ thể giáo dục, vận dụng linh hoạt các giải pháp. Đồng thời gia đình sỹ quan trẻ xác định nội dung, hình thức, phương pháp giáo dục pháp luật cho trẻ vị thành niên phù hợp nhằm mang lại hiệu quả cao. Quá trình giáo dục pháp luật này phải trên cơ sở tình cảm, thương yêu chân thành, sự thông cảm, tôn trọng danh dự, nhân phẩm, chống định kiến, miệt thị, xúc phạm tới trẻ vị thành niên. ■

Tài liệu trích dẫn

- Đảng Cộng sản Việt Nam. 2011. *Văn kiện Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XI*. Nxb. Chính trị quốc gia-Sự thật. Hà Nội.
- WHO, UNICEF, Tổng cục Thống kê. 2003. Điều tra Quốc gia về vị thành niên và thanh niên Việt Nam.